

AİLE EĞİTİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM, TEKNİK VE MATERYALLER

-
- Biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelen insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biri olan öğrenme kapasitesi ile birey yürümekten, karmaşık sorunları çözmeye kadar çok çeşitli davranışları kazanır.
 - Bireylerin öğrenmeleri, öğrenme-öğretme sürecinin etkili bir biçimde düzenlenmesi ile gerçekleşir.
 - Belli bir amaç doğrultusunda eğitimin içeriğini oluşturan konuların katılımcılara aktarılması için çeşitli yöntem ve tekniklerden faydalanmak gerekir.
 - Her bireyin kendine özgü bir öğrenme stili olduğu düşünüldüğünde; bireylerin öğrenme stillerine göre düzenlenmiş öğrenme ortamları öğrenenlerin performanslarını olumlu yönde etkiler.
 - Bireylerin öğrenme sürecine aktif olarak katılmasına imkan veren yöntem ve teknikler ile etkileşimli materyaller öğrenmeyi kolaylaştırır ve kalıcı olmasına yardım eder.

Öğretim Yöntemleri

Yöntem; bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek veya öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen yoldur.

Öğretim yöntemleri:

- **Geleneksel:** Eğitimcinin aktif, öğrenenin pasif alıcı durumda olduğu,
- **Çağdaş:** Öğrenenin aktif olduğu, yaparak-yaşayarak öğrendiği, öğrenme kaynağı ile doğrudan etkileşim içinde olduğu yöntemlerdir.

Programın hedeflerine ve grubun özelliklerine uygun olarak seçilen eğitim yöntemleri motivasyonu artırarak hedefe doğru ilerlemeyi kolaylaştırır.

Öğretimde yöntem seçilirken; konunun amacı ve özelliği, grubun büyüklüğü, maliyet, fiziksel ve zaman olanakları, eğitimcinin yönetime yatkınlığı vb etkilidir.

Anlatım Yöntemi

Eğitiminin bilgileri pasif bir şekilde oturarak dinleyen katılımcılara iletildiği, en fazla kullanılan, sözlü anlatıma dayalı, geleneksel bir yöntemdir.

Eğitimci tarafından uygun bulunan öğretim materyalleri (tebeşir, pp sunum, konuşma vb) aracılığı ile, konunun açıklanması, özetlenmesi, değerlendirilmesinde kullanılır.

Avantajları:

- Bilgileri kalabalık gruplara iletmek için yararlıdır .
- Katılımcıların içerikle ilgili organize bir görüş kazanmalarına yardımcı olur .
- Konu düzenli bir biçimde sunulacağı için zamanın iyi kullanımını sağlar.
- Kolay ve ekonomiktir.
- Katılımcılara daha sonra yapacakları çalışmalar için gerekli "temel materyalleri sunar.
- Dinleme alışkanlığı kazandırır.

Sınırlılıkları:

- ❑ Uzun ve sık tekrar edilen anlatımlar kolayca sıkıcı hale gelebilir.
- ❑ Katılımcıların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığını belirlemek zordur.
- ❑ Eğitimci ile katılımcılar arasındaki iletişimi sınırlar.
- ❑ Dinleyicileri tanımak güçleşir.
- ❑ Katılımcı aktif olarak sürece katılmadığı için yüksek seviyeli bilişsel öğrenme olmaz.

Öneriler:

- ❑ Katılımcıları tanıma, özel ilgi ve ihtiyaçlarını bilme
- ❑ Görsel ve işitsel araçlarla anlatımı destekleme
- ❑ Yazı tahtasını önemli noktaları vurgulamak için kullanma
- ❑ Sesi iyi kullanarak anlatımı tekdüzelikten kurtarma
- ❑ Katılımcılara soru sorma imkanı verme
- ❑ Anlatım sonunda konunun kısa bir özetini dağıtma
- ❑ Anlatım sonunda anlatımın daha açık hale gelmesi için küçük grup çalışmaları düzenleme

Soru- Cevap Yöntemi

Eğitimcinin formüle ettiği soruları öğrencilerin sözel olarak cevaplamalarına dayanan bir yöntemdir.

Önceden düzenlenmiş birtakım sorularla, bireylerin zihninde saklı bulunan doğruları açığa çıkarma ve böylelikle ona gerçeği buldurma temeline dayanan sözel etkileşim yöntemidir.

Avantajları:

- Öğrenenleri düşünmeye, değerlendirmeye ve yaratıcılıklarını kullanmaya teşvik eder.
- Verilen kavramları uygulamaya cesaretlendirir.
- Öğretim sürecinde eğitimci için dönüt sağlar. Hem grubun tamamı, hem de her bir katılımcıyı değerlendirme fırsatı verir.

Sınırlılıkları:

- Bilgi vermek için anlatıma göre daha yavaş bir yöntemdir.
- Yanlış cevaplar çok sık olursa zaman kaybına neden olabilir.
- Sorulara sürekli tam ve doğru cevap verememe öğrencinin kendine güvenini azaltabilir.

Öneriler:

- Sorular açık, basit, anlaşılır olmalı
- Kapalı uçludan ziyade açık uçlu olmalı
- «Evet» ya da «hayır» cevabıyla sınırlı bir soru olmamalı

Ailelerle çalışırken sorular davranışa yönelik olmalı, herhangi bir durumu iyileştirmek için; yardımcı olunmak istenen soruna çözüm bulunması üzerine odaklanan sorular sorulmalıdır.

«Çocuğunuzun hatalı bir davranışını düzeltmek için ne yaparsınız?»

- Sorular tüm gruba sorulmalı, biraz beklendikten sonra cevap vermesi istenen katılımcının ismi söylenmeli
- Cevap için yeterli süre tanınmalı, cevaba müdahale edilmemeli
- Katılımcılara da soru sormaları için fırsat vermeli
- Doğru cevap veren katılımcıların davranışı pekiştirilmeli, yanlış cevap veren katılımcının da sınıf önünde utandırılmasından kaçınılmalıdır.

Tartışma Yöntemi

- Bir konu üzerinde karşılıklı görüşler, düşünceler üreterek o konu hakkında detaylı düşünme, fikir alışverişinde bulunma ve verilen bilgileri pekiştirme amacıyla kullanılan bir yöntemdir.
- Ne kadar çok kişi katılırsa başarı o kadar artar.
 - büyük grup
 - küçük grup

Avantajları:

- ❑ Aktif katılımın sağlanması,
- ❑ Fikirlerin özgürce ifade edilmesi sonucunda kendine güvenin geliştirilmesi
- ❑ Topluluk önünde konuşabilme becerisinin geliştirilmesi
- ❑ Eleştiri yapma ve eleştirileri hoşgörü ile karşılama becerisinin arttırılmasıdır.

Sınırlılıkları:

- ❑ Kalabalık gruplarda uygulanması zordur.
- ❑ Zaman alıcıdır.
- ❑ Tartışma amacından uzaklaşabilir.
- ❑ Grubun ilgisi dağılabilir.

Öneriler:

- ❑ Tartışılacak konu önceden planlanmalıdır.
- ❑ Tartışmanın bireylerle değil, düşüncelerle ve sorunlarla ilgili olduğu hatırlatılmalıdır.
- ❑ Katılımcıların birbirlerinin düşüncelerine saygı ve hoşgörü göstermeleri sağlanmalıdır.
- ❑ Tartışma sürecinde belli aralıklarla özet yapılmalıdır.
- ❑ Zaman iyi kullanılmalı, sonunda mutlaka bir değerlendirme yapılmalıdır.

Problem Çözme Yöntemi

Problem çözme;

- ❖ İstenen hedefe ulaşabilmek için, etkili ve yararlı olan araç ve davranışları çeşitli seçenekler arasından seçmek ve kullanmaktır.
- ❖ Bilgiyi kullanma, bilgiye orijinallik ve hayal gücü katarak çözüm üretme sürecidir.

Problem çözme yöntemiyle öğretme yaklaşımı bilimsel araştırma yöntemini temel almaktadır.

- *Problemin belirlenmesi
- *Problemin anlaşılması
- *Problem için hipotezlerin oluşturulması
- *Problemle ilgili bilgi toplanması
- *Hipotezlerin test edilmesi
- *Hipotezlerin arasından probleme en uygun olanın seçilmesi ve uygulanması
- * Sonuca ulaşma
- *Sonuçları test etme

Avantajları:

- Öğrenen aktif olarak katılır. İlgiyle öğrenme ve güdülenme sağlar.
- Algılama ve akılda tutma daha uzun süreli olur.
- Katılımcılara ileride yüz yüze gelebileceği sorunlara uygulayabileceği çözümlerin modellerini sağlar .
- Hem bilişsel, hem duyuşsal öğrenmeyi sağlar.
- Öğrenenlerin sorumluluk duygularını geliştirir.
- Eleştirel düşünmeyi, mantıksal akıl yürütmeyi geliştirir.
- Öğrenenlerin kendine güven duymasını sağlar.
- Sorgulama ve araştırma yeterliliği kazandırır.
- Aile bireylerine nerede hata yaptığını anlama ve tekrar yapmama olanağı sağlar.

Sınırlılıkları:

- ❑ Fazla zaman gerektirebilir.
- ❑ «Problem» üzerinde çalışmaktan dolayı öğrenci olumsuz tavır geliştirebilir.
- ❑ Öğretmenin değerlendirmesi güçtür.
- ❑ Eğitimci sınıf idaresi konusunda sorun yaşayabilir.
- ❑ Önemli sosyal problemleri algılayacak olgunluğa erişmemiş katılımcılarla bu yöntemi uygulamak zordur.
- ❑ Problemin tespiti, probleme odaklanma, ebeveynleri yönlendirme konularında güçlük yaşanabilir.
- ❑ Yetişkinler problem çözme aşamalarında sorun yaşayabilirler.

Öneriler:

- ❑ Katılımcıların dikkati probleme çekilmeli
- ❑ Problem geçmiş yaşantılarla ilişkilendirilmeli
- ❑ Katılımcıyı benzer birkaç problemle karşı karşıya bırakmalı
- ❑ Problem katılımcıların olgunluk ve beceri düzeylerine uygun biçimde sunulmalı
- ❑ Problem çözülebilir olmalı
- ❑ Aile bireylerinin yaşantılarında karşılaştıkları problemlerden, toplumsal ve bilimsel problemlere kadar pek çok konuda farkındalık oluşturulmalı
- ❑ Belirlenen problemi bütün boyutlarıyla algılamaları ve üzerinde düşünmeleri sağlanmalıdır.

Örnek Olay Yöntemi

Örnek olaya dayalı öğretim yöntemi, gerçekleri ve sorunları yansıtan kısa öyküler etrafında organize edilmiş sorunların çözümlenmesi yoluyla öğrenmenin sağlanmasına dayalı bir yöntemdir. Olay gerçek ya da hayali olabilir. Olayı anlatan ve gerekli verileri kapsayan bir rapor üzerinde katılımcılar olayı öğrenir, verileri analiz eder, sorunu değerlendirir, tartışarak olayın nedenlerine ya da çözümüne ilişkin öneriler getirir.

Avantajları:

- ❑ Katılımcılar belli bir sorunla ilgilendikleri için ilgi ve güduları genellikle yüksektir.
- ❑ Konuları anlama, kavrama, problem çözme yeteneğini geliştirir.
- ❑ Kişilerin duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde açıklamalarına ve sosyal becerilerini geliştirmelerine olanak sağlar.

Sınırlılıkları:

- ❑ Uzun zaman alır .
- ❑ Kalabalık gruplarda uygulanması zordur.
- ❑ Eğitiminin önceden hazırlanmasını gerektirir.
- ❑ Ele alınması düşünülen konuyu tam olarak yansıtan bir örnek olay yazmak bazen güç olabilir.
- ❑ Tartışmaları yönetmek ve değerlendirmek zor olabilir.
- ❑ Katılımcıların yaşantılarına uygun olmayan örnek olaylar ilgi ve dikkatin çabuk dağılmasına neden olabilir.

Öneriler:

- Katılımcıların seviyelerine uygun bir örnek olay oluşturma ve net bir şekilde ifade etme
- Gerçek bir olay tartışılacaksa yer kişi, zaman bilgilerini değiştirme
- Olayın istenilen yönde tartışılması için kilit sorular hazırlama
- Olayın yeterince anlaşıldığından emin olma
- İstenilen yönde ilerlediklerinden emin olmak için grupları periyodik olarak kontrol etme
- Olayın tüm olarak değerlendirilmesine özen gösterme
- Bu yöntemle birlikte soru-cevap, rol oynama vb yöntemlerle destekleme
- Olayın çözümünde en iyi sonuca varmaktan ziyade, olayın olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya çıkarılması ve farklı çözüm yollarının aranmasının sağlanması

Öğretme Teknikleri

- Öğretme materyallerini sunmada ve öğretim etkinliklerini yapılandırmada izlenen özel yollar
- Bir öğretim yöntemini uygulamaya koyma biçimi
- Sınıf içinde yapılan işlemlerin bütünü olarak tanımlanabilir.

Rol Oynama

- İnsan ilişkileri ile ilgili bir problemi veya durumu oyunlaştırarak canlandırma yöntemidir.
- Bireylerin kendi duygu ve düşüncelerini başka bir kişiliğe girerek ifade etmelerini sağlayan bir öğretim yöntemi.
- Grup üyeleri kendilerini canlandırdıkları rolün yerine koyarlar. Kendilerini değil, roldeki kişiyi canlandırmanın rahatlığını yaşarlar. Tutum ve duygularını bu şekilde rahatlıkla ortaya koyarlar.

Avantajları:

- ❑ Öğrenciler bizzat katıldıkları ve hoşlandıkları eylemlerden daha fazla tecrübe edinirler.
- ❑ Duygularını ve tutumlarını açıklama fırsatı bulurlar.
- ❑ Yaratıcı düşünmeyi geliştirir .
- ❑ Katılımcıları yüz yüze gelebilecekleri gerçek durumlara hazırlar.
- ❑ Sosyal becerileri geliştirir.

Sınırlılıkları:

- Küçük grup ve zaman gerektirir.
- Daha yetenekli ve cesaretli katılımcılar ön planda olabilir.
- Konu ve hedefle ilişkisi kurulmazsa yöntem etkisiz kalabilir.

Öneriler:

- Uygulamadan önce canlandırılacak olayı ve canlandırma sürecini planlama
 - Bir grubun olayı tüm sınıf önünde canlandırması
 - Küçük gruplara ayrılarak her grubun kendi içinde çalışması
- Özellikle ilk uygulamalarda gönüllü katılımcılarla başlanması
- Mekanın rollere uygun olarak düzenlenmesi
- Canlandırma sonrasında olayın, rollerin yaşantı ve duyguların tartışılması

Drama

- Bireylerin hangi durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini yaşayarak öğrenmelerini sağlayan bir öğrenme tekniğidir.
- Doğaçlama, rol oynama gibi tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanarak, bir grup çalışması içinde bireylerin bir yaşantıyı, bir düşünceyi, kimi zaman soyut bir kavramı veya davranışı eski yaşamların gözden geçirilmesi yoluyla canlandırılmasıdır.
- Drama çalışması gruptaki tüm bireylerin katılımıyla sürdürülür.
- Isınma, oyun, doğaçlama, oluşum ve değerlendirme aşamalarından oluşur.
- Araç-gereç ve materyaller farklı amaçlarla kullanılabilir, biçimi değiştirilebilir veya farklı işlevlerle kullanılması mümkündür.

Avantajları:

- Yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı verir.
- Konu ve olayları nesnel biçimde çözüme yeteneklerini geliştirir.
- Kişinin başkalarının ne bildiğini, ne hissettiğini açıklamalarına ve anlamalarına fırsat verir.
- Empati ve sosyal becerileri geliştirir.
- Duygu ve düşüncelerini ifade etmeyi sağlar.

Sınırlılıkları:

- Zaman alıcı bir tekniktir.
- Tecrübe gerektirir.

Öneriler:

- Belirlenen konuya uygun yaşantıların seçilmesi gerekir.
- Yaratıcılık teşvik edilmelidir.

6 Şapkalı Düşünme Tekniği

Yöntemin özelliği; katılımcıların bir problemi çözme konusundaki düşünce ve önerilerini «şapka rengi» ne göre şekillendirmektir.

beyaz şapka-> tarafsızlık, objektiflik-> Açık ve tarafsız ol

kırmızı şapka -> öfke, tutku, duygu-> Duygusal tepkilerini açıkla

siyah şapka-> karamsarlık, olumsuzluk-> Tehlikeleri bil

sarı şapka-> güneş, aydınlık-> Avantajları ve faydalarını sırala

yeşil şapka-> çimen, bitki, bereket-> Yaratıcılığını kullan

mavi şapka-> gökyüzü, sakinlik, tarafsızlık-> Sonuçları toparla, çözüm öner

Avantajları:

- Tartışarak öğrenmeye fırsat verir.
- Demokratik bir yöntemdir.
- Katılımcılar kendi düşünce ve önerilerini rahatlıkla ortaya koyar, diğerlerininkini öğrenirler.
- Diğer katılımcılar kendi görüşleriyle ilgili eleştiri ve değerlendirmeleri öğrenirler.
- Kendi kendilerini disipline etmeyi öğrenirler.

Sınırlılıkları:

- Zaman gerektirir.
- Konuşmaları konu üzerinde tutmak zordur. Kolayca amacından sapabilir.
- Bazı konuşmalar çok uzayıp anlamsızlaşabilir.
- Grup liderliği zordur.
- Bazı kişiler için (örn; kolay sinirlenen) uygun olmayabilir.

Öneriler:

- Yöntemi iyi bilen bir liderle uygulanması gerekir .
- Farklı düşünme biçimlerini ya da duyguları bir arada kullanmalıdır.

Öğretim Ortamında Kullanılan Materyaller

- **Görsel materyaller:** Filmler, broşür, bülten, eğitici afişler, duvar gazetesi, tahta, maket, model vb üç boyutlu araçlar
- **Görsel-işitsel materyaller:** Gezi, gözlem, oyun, drama, sinema, televizyon vb
- **Yazılı materyaller:** Çalışma kağıtları, ders notları, bulmaca vb materyaller

Eğitim materyalleri geliştirilirken kazandırılması gereken davranış, beceri belirlenmeli, hangi etkinlikte hangi aracın kullanılacağı ve süreç tasarlanmalıdır.

Eğitimci materyali kullanmadan önce mutlaka denemelidir.

Materyal eksik/hatalı olmamalıdır.

Gerekli olduğu süre kadar kullanılmalı ve kaldırılmalıdır.

Sayıda yeterli ve katılımcıların özelliklerine uygun olmalıdır.

Amacın ve konunun dışına çıkılmamalıdır.

Kaynaklar

- Kılınç, F.E. 2018. Aile yaşam eğitimi. *içinde* Aile Yaşam Döngüsü (Ed.: K. Tepeli&E. Durualp). s. 131-162. Hedef Yayıncılık; Ankara.
- Aral,N.&Kılınç, F.E. 2018. Aile eğitiminde kullanılan yöntem, teknik ve materyaller. *içinde* Aile Eğitimi ve Katılımı (Ed.:A.B. Aksoy). s. 69-100. Hedef Yayıncılık; Ankara.